

MOJE **finance**

Juhu, učili se bomo o denarju

77

PRILOGA Moje podjetje: Spremljamo novopečene podjetnike Katarino Rosman, Ivico Zupančič in Jako Blažona

Kaj bo s hišami 32
iz sedemdesetih in osemdesetih let

Darila, ki jih ne 64
smete podariti!

ISSN 1580-7517

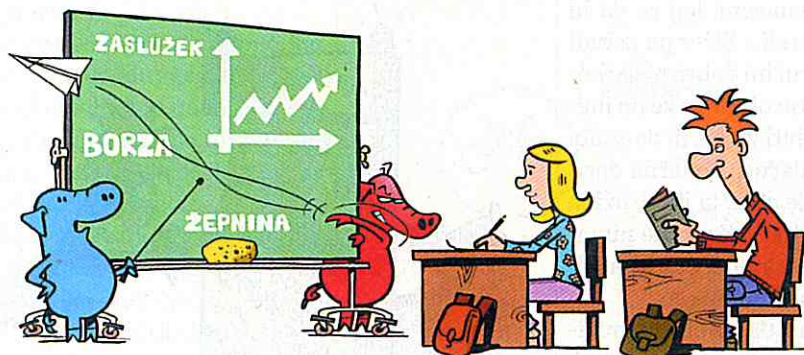

Juhu, učili se bomo o denarju

Finančna pismenost Slovencev je slaba. To smo pred časom ugotovili v naši raziskavi in to državniki ugotavljajo tudi v Nacionalnem programu finančnega izobraževanja. Da bi se položaj izboljšal, pa se žal ni storilo skoraj še ničesar. Do danes! Revija *Moje finance* s somišljeniki namreč zdaj začneja poučevanje osebnih financ v šolah. Glavni cilj je dvigniti raven finančnega znanja v Sloveniji. Začenjamo torej z mladimi. Pomagali jim bomo, da se bodo lažje finančno osamosvojili in bolj samozavestno vstopili v samostojno življenje. Naučiti jih želimo, kako postaviti in doseči svoje cilje. Da se ne sme porabiti več, kot se zasluži. Ločiti dobre finančne produkte od slabih. Kako si izbrati sebi na kožo pišan poklic. Razumeti, zakaj je treba plačevati davke, in še veliko več. Čas je, da Slovenci stopimo skupaj in naredimo nekaj, česar tudi v številnih najrazvitejših državah še nimajo.

Irena Herak

Temelj zdravega odnosa do denarja je dobra finančna pismenost, vendar na tem področju pri nas že leta stopicamo na mestu. To je med drugim pokazala tudi raziskava, ki smo jo v sodelovanju s tržnoraziskovalnim podjetjem Ipsos naredili v naši reviji na začetku leta 2011. Tovrstnega znanja imamo namreč le za šolsko oceno zadostno! Izkazalo se je, da so državljani ne le izjemno slabo podkovani v osnovnih finančnih vprašanjih, še bolj zbuja skrb dejstvo, da so se najslabše izkazali prav mladi v starostni skupini med 18. in 29. letom. Slabo znanje ugotavlja tudi država sama v svojem Nacionalnem programu finančnega izobraževanja. Toda za to, da bi se to izboljšalo, se ni naredilo skoraj še ničesar. Opaziti je pomanjkanje sistematičnega pristopa; začeti bi morali pri mladih, toda v šolah otroci nekaj malega o financah izvejo le v okviru dveh osnovnošolskih predmetov, kar pa je občutno premalo.

Po drugi strani pa se pogosto niti starši ne zavedajo, kaj vse v svoji »finančni vzgoji« počnejo narobe. Pa smo povprašali nekaj naključnih staršev. »Ali menite, da ste pri vas v družini otrokom dali dovolj finančnega znanja in discipline, da znajo dobro razporejati žepnino, morebitne prihodke, načrtovati nakupe in svoje finančne potrebe v prihodnosti?« se je glasilo eno izmed vprašanj, ki smo jih naslovili na Vesno (pravo ime hranimo v uredništvu), mater študenta in osnovnošolca, ki končuje devetletko. Oba z možem sta zaposlena na finančnem področju. Takole odgovarja: »Sinova žepnine nimata, saj po njej nikoli nista izrazila želje, seveda pa sta vedno dobila recimo denar za kino in podobno. Ne vesta tudi, da midva varčujemo zanj. Denar, ki ga priložnostno dobita za praznike ali dobra dela, pa skrbno varčujeta, in ko bi si rada kaj kupila, skupaj staknemo glave in se o

tem pogovorimo,« se je glasil Vesnin odgovor. Potipamo še, kaj meni o tem, da bi imeli v šolah na voljo krožek, kjer bi učence in dijake finančno opismenjevali. »Seveda se strinam, saj je še zmeraj veliko otrok, ki dobijo vse, kar si zaželi, in teh stvari sploh ne znajo ceniti,« je jasna Vesna.

Tudi Polona meni podobno; da je težava v vrednotah, da se pogloblja razhajanje med bogatimi in revnimi in da se številni starši otrokom odkupujejo z denarjem. Finančna nepismenost se ji zdi manjša težava. Sploh pa bi te teme najprej približala staršem, šele nato otrokom. »V osnovno šolo finančnega krožka ne bi dala, je vsekakor

Finance me ne zanimajo.

Vendar so povezane s skorajda vsem, kar se nam dogaja. In že povsem preprosta načela vam lahko pomagajo, da postanete boljši gospodar svojemu denarju. Katerih 7 korakov pomaga, da bodo vaše finance urejene, kako voditi osebni proračun in kdaj ste prezadolženi so le nekatere od vsebin **brezplačnih delavnic**, ki se jih lahko udeležite. Na www.financni-nasvet.nlb.si/vsi-dogodki izberite pravo zase in se prepričajte, da lahko z malimi koraki naredite velike spremembe.

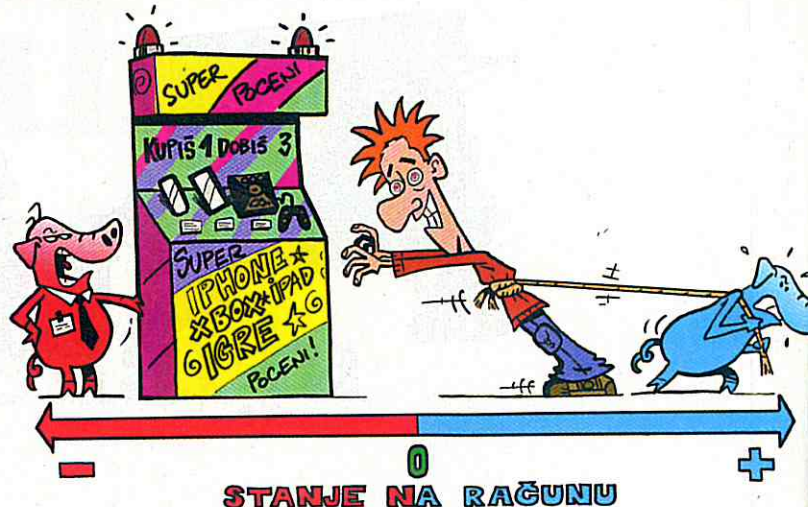
NLB

prezgodaj, saj se mi ne zdi smiselno, da otroke že zdaj obremenjujemo s financami, kaj se da in česa ne, za to so premalo zreli.« Sicer pa je tudi sama prepričana, da so v družini dobro poskrbeli za finančno vzgojo obeh otrok, da ju že od malega učijo, da ne moreta dobiti vsega, in da znata z denarjem ravnati gospodarno. Denarna darila skrbno varčujeta za večje cilje, ki jih družina skupaj predebatira. Pa vendar: »Žepnine nima ta, saj vse, kar potrebujeta, dobita, starejša hči pa ima tudi štipendijo,« pravi Polona.

Strokovnjaki bi se strinjali, da sta obe mami finančno vzgojo sicer dobro zastavili, a le na pol. Otrokom ne pustita zadosti razvijati finančne samostojnosti. Kako bodo ti otroci v odrasli dobi ravnali s svojim denarjem, če pa so to vsaj 20 let namesto njih opravljali starši, ki so jih verjetno želeli zaščititi pred napačnimi finančnimi odločitvami? Strokovnjaki namreč menijo, da je za otroka kar koristno, če se zgodaj v življenju kdaj opeče pri svojih – takrat še majhnih – nepremišljenih izdatkih, saj bo iz tega znal potegniti dragocene nauke za prihodnost.

Prav s tega vidika je bolj smiselna finančna vzgoja družine Charlesworth, po rodu iz Avstralije, ki že kar nekaj let živi v Sloveniji. Otroci smejo sami razpolagati s svojo žepnino. »Višina žepnine, ki jo prejema, je odvisna od starosti otroka, in ob vsakem rojstnem dnevu jo na novo določimo,« pravi Tanya Charlesworth, mati treh najstnikov. »Denar lahko porabijo izključno po svojih željah, izjema so nakupi živali ali kaj res nevarnega. Opažam, da otroci dvakrat premislijo vsak svoj izdatek, in zdi se mi, da so se tako zelo dobro seznanili z vrednostjo denarja, saj dobro razumejo, kolikšen strošek pomenijo hrana, gorivo, počitnice in vse drugo. Vsak od otrok

NE ZAPRAVLJAJTE VEČ DENARJA, KOT GA IMATE!

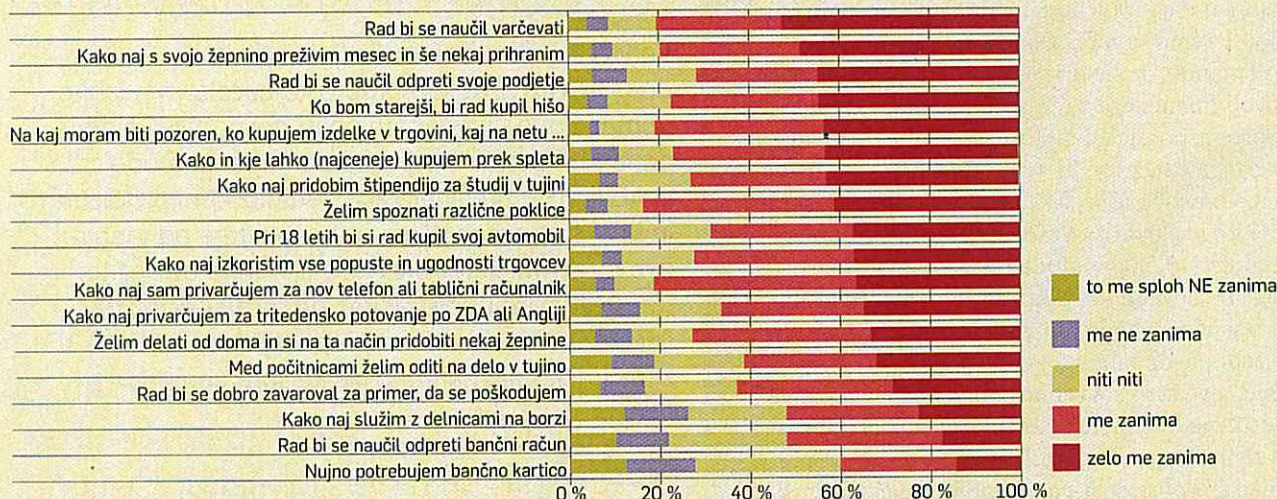
Za učitelje, ki bodo na šolah poučevali osebne finance, bomo organizirali izobraževanja; prvo bo izvedeno že januarja 2014, v naslednjih mesecih pa mu bodo sledila še vsaj tri.

ima tudi svoj varčevalni račun, na katerem varčujejo tako za kratkoročne kot dolgoročne cilje,« pravi Tanya.

Vsebine po meri mladih

Starši torej svoje otroke finančno vzgajajo vsak po svoji poti. Nekateri so pri tem bolj uspešni, drugi manj, dejstvo pa je, da na koncu, ko mladostniki odrastejo, večina potrebnega znanja nima, kar kažejo tudi omenjene raziskave. In to potrjuje tudi samo življenje, saj je znano, da so slovenski mladostniki med tistimi, ki najpозnejše zapuščajo svoja gnezda, eden izmed glavnih razlogov pa je prav finančni vidik. Na Mojih financah želimo te razmere izboljšati. Prav zato za prihodnje šolsko leto pripravljamo krožek finančnega opismenjevanja mladih v slovenskih osnovnih in srednjih šolah, ki se bodo do konca novembra prijavile k sodelovanju. V okviru

KAJ BI SE MLADI O OSEBNIH FINANCAH UČILI NAJRAJE

Vir: anketa revije Moje finance med mladimi; op.: junij 2013, N = 411, od tega osnovnošolcev višjih razredov 49 odstotkov, srednješolcev pa 51 odstotkov.

krožka bodo učenci in dijaki pridobivali znanje s področja osebnih financ.

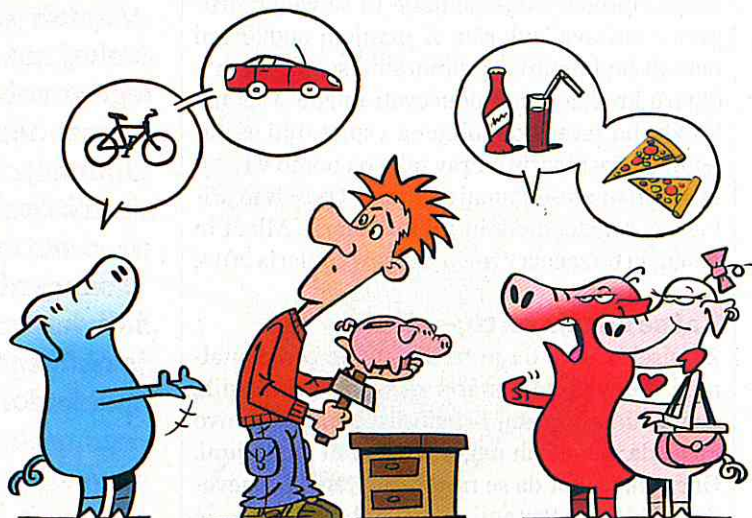
Prvo vprašanje, ko smo se tega lotili, je bilo, kaj ponuditi mladim, da bodo dodatno znanje srkali z veseljem. Da bi to ugotovili, smo na začetku letošnjega junija med njimi izvedli anketo, na katero je odgovorilo skoraj 500 osnovnošolcev in dijakov. In ugotovitve? Več kot polovica bi se jih z velikim veseljem učila varčevati. Zelo jih zanima tudi, kako naj s svojo žepnino preživijo mesec in pri tem še nekaj prihranijo. Prav tako je spodbuden podatek, da jih je kar 45 odstotkov povedalo, da jih zelo zanima, kako odpreti svoje podjetje, enak delež pa jih je tudi izjavilo, da jih nadvse mika nakup hiše, ko bodo starejši. Veliko zanimanja mladi kažejo še za pridobivanje večšin pametnega nakupovanja prek spleta, kar bo tudi njihovim staršem prihranilo marsikateri siv las. Pa ne le to, mladi si želijo izvedeti, kako odpreti račun na banki, kako pridobiti bančno kartico, pa tudi o vlaganju na borzi. Vsekakor pa so nas presenetili splošen odziv in visoke ocene pri večini predlogov, o čem vsem bi se radi učili (glej graf).

Čeprav smo poskušali zajeti čim širša in čim bolj praktična znanja, smo mlade pozvali, naj še sami navedejo nekaj tem, ki jih zanimajo, in dobili zanimive predloge. Nekateri bi radi kar najhitreje obogateli, drugi pa si želijo drugačnih večšin – kako živeti zunaj okvirov čezmernega potrošništva, kako pametno vlagati, celo vprašanja samooskrbe jim niso tuja. Kar nekaj vprašanih je navedlo neznanke v zvezi z izbiro pravega poklica in zaposlitve, nekdo bi se poleg tega rad priučil različnih ročnih spretnosti in popravil – ne v šoli, temveč v praksi. Zelo simpatično se nam je zdelo tudi ambiciozno vprašanje enega izmed sodelujočih, ki ga zanima, kako bi privarčeval veliko denarja za zdravniško ambulanto, ki jo bo naredil, ko bo starejši.

Zanimanje je preseglo naša pričakovanja! »Ko je anketa zaokrožila, se nam je razburjeno oglašil ravnatelj ene izmed osnovnih šol, češ da se je nanj obrnilo nekaj staršev, ki se jezijo, zakaj tega krožka na njihovi šoli še ni. Navdušeno so naš projekt sprejeli tudi nekatere druge šole in številni starši,« zadovoljstva ne skriva Matjaž Nidorfer, urednik Mojih financ in glavni pobudnik projekta.

In kako bo vse skupaj potekalo? Za učitelje, ki bodo na šolah poučevali osebne finance, bomo organizirali izobraževanja; prvo bo izvedeno že januarja 2014, v naslednjih mesecih pa mu bodo sledila vsaj še tri. Izobraževanja bodo vodili neodvisni osebni finančni svetovalci in kadrovska strokovnjakinja; ti so za učitelje finančnega opismenjevanja v šolah letos poleti pripravili tudi

POSTAVITE SI CILJ IN ZANJ PRIDNO VARČUJTE!

priročnik z 22 poglavji. »Na podlagi ankete med mladimi in izkušenj s trga, katerega znanja ljudem primanjkuje, smo skupaj z neodvisnimi osebnimi finančnimi svetovalci Mitjo Vezoviškom, Tino Puncer, Samom Lubejem in kadrovsko strokovnjakinjo Lauro Smrekar pripravili priročnik za učitelje, ki bodo vodili krožek. Teme so praktične, raznovrstne in zanimive – kako mesec preživeti z žepnino, kako privarčevati za različne cilje, kje najugodneje varčevati, kateri poklic je za nekoga najbolj primeren, kako do štipendije v tujini, kako ločiti dobre dol-

Finance me ne zanimajo.

Vendar se boste lažje odločili, ali je za nov avto boljše vzeti kredit ali varčevati, če boste dobro poznali posledjce za svojo denarnico. Na www.financni-nasvet.nlb.si/simulatorji lahko preverite, kakšna je vaša stopnja zadolženosti ali kako hitro boste z varčevanjem prišli do cilja. Za poglobljeno sliko o vaših osebnih finančah pa pokličite 01 477 20 00 in se naročite na posvet pri osebnem finančnem svetovalcu.

NLB

gove od slabih, zakaj moramo plačevati davke, kako odpremo svoje podjetje in še veliko drugega,« našteva Nidorfer. Z znanjem podkovani učitelji bodo nato septembra na svojih šolah v okviru krožka začeli poučevati mlade. Vsebina krožka bo seveda dopolnjena s spletnimi vsebinami (več v okvirju). Prav tako pa bomo v reviji *Moje finance* vse skupaj podpirali s posebno priložnostjo za mladostnike in njihove starše *Mladi in denar*, ki bo začela v reviji izhajati januarja 2014.

Kaj se dogaja na tujem?

Zamisel o tem, da je treba učenje o racionalnem upravljanju denarja začeti že pri mladih, živi tudi že v nekaj drugih državah, zanimivo pa je, da nekaterih najrazvitejših ni med njimi. Občutek je, kot da se nekateri o tem sprenevedajo. V Veliki Britaniji so si osebne finance že

V šolah je nekaj malega govora o osebnih financah v okviru dveh predmetov v osnovni šoli, kar pa je občutno premalo.

izbojevale prostor v Walesu, na Severnem Irskem in kje drugje, kot pri pregovorno varčnih Škotih. Za njimi caplja Anglija, kjer so se šolske oblasti letos končno odločile, da v šole v okviru matematike in državljanske vzgoje za učence med enajstim in šestnajstim letom vpeljejo finančno opismenjevanje, ki bo v nacionalnem kurikulumu dobilo mesto septembra prihodnje leto. Eden od pobudnikov kampanje Martin Lewis, ustanovitelj spletne strani MoneySavingExpert.com, je izrazil zadovoljstvo, da bo v Veliki Britaniji s tem končno pretrgan krog finančne nepismenosti. Ta je navsezadnje eden izmed glavnih povzročiteljev zdajšnje gospodarske krize, zaradi neznanja pa se v državi nadaljuje epidemija nakupov, ki so posledica zavajanja. Britanska raziskava, narejena lani, je pokazala, da kar 96 odstotkov 18- in 19-letnikov,

Zakaj se učiti upravljanja denarja

K projektu finančnega opismenjevanja mladih je revija *Moje finance* povabila tri neodvisne osebne finančne svetovalce in kadrovske strokovnjakinjo. Vsi so se našemu vabilu nemudoma odzvali, skupaj pripravili priročnik za učitelje finančnega opismenjevanja v osnovnih in srednjih šolah, vodili pa bodo tudi seminarje za učitelje. Vprašali smo jih, kako sami vidijo trenutno stanje finančne pismenosti v Sloveniji in kako bi ga lahko izboljšali.

Mitja Vezovišek, Individida:

»Odgovornost za našo socialno varnost in premoženje neustavljivo prehaja od države na pleča posameznika. Če temu dodamo še neustavljivo rast števila in oblik finančnih produktov ter njihovo kompleksnost, je jasno, da je finančna pismenost nujen pogoj za preživetje v današnjem svetu. Ob prehodu v kapitalizem smo področje osebnih financ povsem zanemarili. Danes boleče spoznavamo, da finančne navade iz socializma zagotovo vodijo v osebni stečaj, vprašanje je samo – kdaj? Izkušnje razvitih držav kažejo, da najpozneje takrat, ko se bomo upokojili. A prepričan sem, da bomo z nekaj somišljeniki in navdušenci prek sprememb na primarni ravni počasi dosegli izboljšanje položaja. Priti mora do zavedanja o trenutnem stanju. Iz prve faze »Ne vem, da ne vem«, kjer je na področju osebnih financ še danes večina Slovencev, je treba prestopiti v fazo zavedanja »Vem, da ne vem«. Do takrat sprememb v finančni pismenosti ne bo. Finančno načrtovanje ni produkt, temveč proces. Slovenci delamo ravno nasprotno – ukvarjamo se s produkti, iščemo najbolj vročo delnico in najcenejše zavarovanje brez predhodno izdelanega osebnega finančnega načrta, preden ugotovimo, ali so delnice ustrezna naložba oziroma ali zavarovanje sploh potrebujemo. V razvitih ekonomijah se odgovorni posamezniki že zavedajo, da vsakdo

potrebuje osebni finančni načrt, ne glede na to, ali gre za nakup nepremičnine, pokojnino ali pa za to, kako otrokom omogočiti čim boljšo izobrazbo. Ni pomembno, kakšni so cilji, temveč da jih načrtujemo! S tem se bo verjetnost, da jih bomo tudi dosegli, občutno povečala. Z začetkom tega procesa računam na dolgoročni učinek, da bo vse več posameznikov, ki bodo imeli urejene osebne finance in jim pomoč drugih – države in sorodnikov – ne bo potrebna. S tem bomo tudi kot družba dosegli višji standard in kakovost življenja.«

Samo Lubej, Finančni center:

»Sicer je že več kot 20 let, odkar smo v Sloveniji prešli nazaj na kapitalistični sistem družbene ureditve, a pri ljudeh so stari socialistični vzorci vedenja in ravnanja še vedno prisotni. Še vedno se ljudje zanašajo na socialno državo, ki je že zdavnaj umrla, na državno pokojnino, ki je ne bo oziroma ne bo zagotavljala niti socialnega minimuma za življenje. Ljudje še vedno preveč živijo v konceptu šola, služba, plača in potem tako iz meseca v mesec skozi vse življenje. Tako v družbi ne more biti razvojnih prebojev in sprememb v smislu podjetniške konkurenčnosti in napredka, rasti BDP in podobnega. Mladi preveč pozornosti namenijo službenju denarja z delom, premalo pa razmišljajo o tem, kako ga bodo umno in smiselno razporedili in porabili. S finančnim opismenjevanjem želimo v družbi dvigniti raven zadovoljstva z življenjem in zmanjšati število socialnih in drugih finančnih težav. Številni se zavestno ali pa tudi podzavestno ne ozirajo na potrebo po socialni in finančni varnosti, ki jo v prvi fazi pomenijo zavarovanja. Drugi segment, kjer se ljudje sicer trudijo kaj narediti, a delajo številne napake, je varčevanje za dodatno pokojnino. Po mojih izkušnjah vsaj 80 odstotkov ljudi, ki varčujejo za ta namen, sploh ni upoštevalo ali pa ni pravilno upoštevalo inflacije pri izračunih

ki imajo kreditno kartico, nikoli ni preverilo ponudnikov in se pozanimalo, kje bi jo dobili najugodnejše, hkrati pa sta le dva odstotka iz te skupine vedela, koliko znaša letna obrestna mera za porabo na njihovi kartici. Pojavljajo se že pobude, da bi finančnemu opismenjevanju namenili samostojen predmet, in tudi, da bi izobraževanje začeli že nekaj let prej.

Tudi v ZDA finančno opismenjevanje ni rešeno sistemsko in na zvezni ravni. Študija Centra za finančno pismenost ameriškega kolidža Champlain, v kateri so ocenili finančno izobraževanje v srednjih šolah v posameznih zveznih državah, kaže, da le 40 odstotkov držav na tem področju zasluži oceno odlično ali prav dobro, preostalih 60 odstotkov se jih je izkazalo precej slabše – skoraj polovica je prejela oceno zadostno ali nezadostno. Pri tem imajo prvo finančno izobraževanje vključeno v okviru samostojnih predmetov ali je vsaj del drugih vsebin, preostale države pa imajo to področje urejeno pomanjkljivo ali pa sploh ne. Da je to nedopustno, opozarjajo s primerom, da mladega človeka ne spustimo za volan, če ne dokaže, da zna voziti, po drugi strani pa ga, finančno nepismenega, spustimo v današnji izjemno kompleksen finančni svet, s kreditno kartico v roki, s študentskim posojilom in možnostjo najemanja hipotekarnih posojil.

Tudi v Nemčiji so šolarji deležni zelo pomanjkljivega finančnega izobraževanja. Vendar pa opažajo, da se številne ustanove – banke, zavarovalnice, finančnosvetovalna podjetja in druge – združujejo in šolam ponujajo izobraževalna predavanja za učence. Težava je v tem, da niti predavanja niti učni materiali tako ne morejo biti neodvisni, saj ustanove za tovrstne programe namenijo veliko denarja, menijo kritiki takšnega izobraževanja. »Tega zagotovo ne počnejo iz ljubezni do bližnjega,« je za časopis Tagesspiegel izjavila Marianne Demmer iz nemškega sindikata za vzgojo in znanost (GEW). Druga stran se brani, da so tovrstna izobraževanja del njihovega delovanja v korist družbe. Po raziskavi GfK kar polovica mladih v Nemčiji nima najmanjšega pojma o borzi in le tretjina jih meni, da so jim finančni pojmi jasni. Tudi nemške oblasti v bližnji prihodnosti načrtujejo umestitev finančnih vsebin v šole, česar si želi kar 78 odstotkov vprašanih, kaže nedavna raziskava globalnega podjetja Ipsos v Nemčiji.

Z otroki dovolj zgodaj o denarju

Odnos do denarja se izoblikuje že pri sedmih letih, trdijo pri britanski finančnosvetovalni službi Money Advise Service, pri čemer se opirajo

Več kot polovica mladih bi se z velikim veseljem učila varčevati, zelo pa jih zanimajo tudi druge teme, povezane z denarjem in delom, ugotavlja naša anketa.

na raziskavo univerze v Cambridgeu. Predvsem starše pozivajo, naj ne podcenjujejo učinka, ki ga ima njihov odnos do denarja na otroke. Ugotavljajo namreč, da otroci pri starosti sedmih let izoblikujejo osnovno finančno vedenje, ki jih bo spremljalo v odraslo dobo in krojilo njihove finančne odločitve skozi vse življenje. Otroci pri sedmih letih že lahko razumejo vrednost denarja in da se ga zamenja za določeno dobrino, prav tako pa jim je tudi jasno, kaj pomeni služiti denar in zato prejemati dohodek. Znajo že načrtovati izdatke in nakup prestaviti v prihodnost, razu-

Finance me ne zanimajo.

Vendar je dobro biti v koraku s časom. Tako boste na primer pred nakupi preverili, kje lahko s kartico plačate na qbroke, pred odhodom v tujino ustrezno poskrbeli za varnost svojih plačilnih kartic ali pregledali aktualno tečajno listo. Za spremljanje novosti in nasvetov s področja financ ne potrebujete veliko časa ali denarja. Preprosto se naročite na **e-obvestila** na **www.nlb.si**.

NLB

mejo že tudi, da so nekatere odločitve nepopravljive. Vendar pa se je izkazalo, da še ne razumejo razlike med »luksuznimi« in »nujnimi« izdatki. Velja, da bodo zgodnje izkušnje v zvezi s finančnim načrtovanjem in razmišljanjem ter nadzorovanjem čustev pomembno vplivale na posameznikovo finančno vedenje v poznejšem življenju.

Pomembnosti finančne pismenosti se zaveda tudi čedalje več staršev, če sklepamo po odzivih, ki so spremljali našo anketo in v katerih (z le kakšno izjemo) naš projekt zelo podpirajo. »Moram reči, da je to eden izmed najboljših korakov v pravo smer, za katerega sem slišal v zadnjih letih. Ves čas se je samo govorilo, kako to potrebujemo, da smo vsi finančno nepismeni in tako dalje,« je napisal oče enega izmed udeleženi-

NAKUPUJTE LE, KAR POTREBUJETE!

Zakaj se učiti upravljanja denarja

dodatne pokojnine. Mimogrede, za to so zelo pogosto krivi nestrokovni pa tudi neetični finančni svetovalci. Od krožka pričakujem, da bodo zainteresirani dobili osnovna znanja na področju osebnih financ, ki jih bodo lahko sami nadgradili z branjem knjig in študijem druge literature na internetu in v revijah, kakršna so Moje finance. Upam, da bo ta krožek »zakrivil« kakšen pogovor o osebnih financah tudi v krogu družin, katerih otroci bodo obiskovali krožek.«

Tina Puncer, Mojadenarnica.si:

»Mladi in odrasli so na področju osebnih financ povsem prepuščeni sami sebi, kar s seboj prinese ogromno spodrseljavev, slabih odločitev in pomanjkljivega načrtovanja, posledica pa je, da na koncu obračamo vsak evro in živimo iz rok v usta. Otroci neznanje poberejo od svojih staršev ali skrbnikov in začarani krog se nadaljuje. Ker odrasli težje spreminjajo svoje navade, je treba finančno opismenjevanje začeti čim prej, že v osnovni šoli. Pri svojem delu opažam, da ljudje predvsem živimo nad svojimi zmoglostmi in se ne zavedamo, da je vsak nakup pravzaprav kompromis. Če si zdaj kupimo nekaj, si ne moremo hkrati kupiti tudi nečesa drugega. Zaradi manjših nakupov danes si jutri ne bomo mogli kupiti nečesa večjega in se bomo zadolžili. Od uvedbe krožka v šole kratkoročno pričakujem, da bomo končno spoznali, kako krvavo potrebujemo to znanje, ki nam daje moč in nas varuje pred manipulacijami, ustrahovanjem in prevarami. Dolgoročno pa osebne finance vidim v rednem šolskem kurikulumu, saj gre za področje življenjskega pomena; finančna trdnost občutno vpliva na kakovost našega življenja.«

Laura Smrekar, Competo:

»Mladini izbira poklica zagotovo ne pomeni najpomembnejše teme, o kateri bi globoko in ves dan razmišljali, kar je zanje, ki »na polno« uživajo življenje, seveda povsem običajno. Vendar

pa morajo v najstniških letih vsaj dvakrat sprejeti pomembno odločitev v zvezi z izbiro poklica oziroma študija. In tukaj imamo v družbi še ogromno izzivov. Dejstva namreč potrjujejo, da se mladi pri tako pomembnih korakih srečujejo z velikimi težavami, saj se večini niti ne sanja, kaj bi radi počeli, ali pa o tem najraje ne bi razmišljali. Ne vedo, kaj jih zanima, ne znajo poudariti svojih osebnih lastnosti in sposobnosti, katere od njih so pomembne za opravljanje določenega poklica, ne poznajo dobro vseh poklicev, ki so na voljo. Mladi premalo raziščejo, kaj ponujajo posamezne šole in kakšne poklice bodo po končanem šolanju lahko opravljali, kakšna so gibanja na trgu dela, kateri so novi poklici, ki se razvijajo. Hkrati tudi ne vedo, kaj danes iščejo delodajalci oziroma podjetja in kako pomembna sta sama odnos in pristop posameznika. Po drugi strani pa so mladi izjemno dojemljivi za zunanje dražljaje ter za zgodbe, ki jih slišijo od prijateljev, družine, medijev in drugih ustanov, na podlagi česar si prav tako izoblikujejo predstave o karieri in poklicih. Samo pogledimo, kako se je v nekaj letih, na podlagi poplav raznih kuharskih oddaj in tekmovanj, v očeh mladih izjemno dvignil ugled tega poklica. Lani naj bi se zato po dolgem času povečal vpis na srednjo kuharsko šolo. Mladi potrebujejo tudi več spodbude in motivacije, da se odločajo po svoji vesti, brez strahu in da razumejo, da bo le od njih odvisno, kako bodo živeli. Cilj krožka na tem področju je seznaniti mlade z glavnimi vprašanji pred izbiro poklica ali študija, po praktičnih vajah pa bodo znali bolje poudariti svoje osebne lastnosti, sposobnosti in lastne želje, vezane na poklic oziroma študij. Pridobili bodo konkretne informacije o študiju v tujini – kam se obrniti po informacije, prednosti študija v tujini in podobno –, seznanili pa se bodo z osnovnimi pojmi v zvezi s trgovanjem in razmerami ter napovedmi na njem ter še marsikaj drugega. Eden izmed ciljev je mladim predstaviti in približati misel »veselje do dela«, da bodo razumeli, kako pomembno je uživati v njem – imeti strast do dela. Šele tako boš pri delu dober, uspešen in boš od njega tudi dobro živel.«

KAZALO

1. Kaj moram spremeniti, da bom imel več denarja?	4
2. Starši mi dajejo 100 evrov mesečne žepnine, a mi denarja vedno zmanjka! Zakaj?	8
3. Kako naj privarčujem za nov telefon, avtomobil, stanovanje?	12
4. Rad bi zaslužil denar! Toda kako?	16
5. S spletnim nakupom do športnih copat! Kje jih dobim najceneje?	22
6. Hm, zakaj v trgovini zapravim toliko denarja? (trženjska hipnoza)	26
7. Rad bi šel na izmenjavo dijakov v tujino	32
8. Po srednji šoli želim na študij v Anglijo ali ZDA	37
9. Kako naj izberem svoj sanjski poklic?	42
10. Rad bi opravljal »zeleni poklice! Kaj vse lahko počnem?	48
11. Kako najti idejo za svoj posel	52
12. Rad bi ustanovil svoje podjetje! Toda kako?	56
13. Rad bi postal mojster za domača popravila	60
14. V kateri banki varčevati, da bo to najbolj upodno	64
15. Banka mi ponuja 300 evrov posojila za poletno potovanje! Hm, zakaj pa ne?	68
16. Zakaj ne potrebujem kreditne kartice	72
17. Katera zavarovanja sploh potrebuje mladostnik	76
18. Kako z delnicami in skladi do zaslужka	80
19. Kako iz 100 evrov v enem letu narediti 300 evrov – finančne piramide in prevare!	84
20. Potrebujem frizerja in avtomehaniha, ko zbolim, zdravnika, kdaj pa neodvisnega osebnega finančnega svetovalca?	90
21. Zakaj in katere davke moramo plačevati?	94
22. Kako lahko tudi jaz pustim svoj ekonomski pečat v družbi (ekonomska soodvisnost)	98

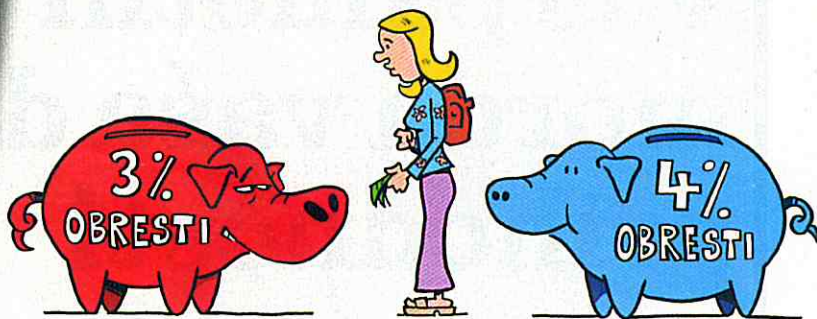
● Kazalo priročnika

cev ankete (njegovo ime hranimo v uredništvu). Precej slikovito se je izrazil tudi oče, ki je napisal: »Ta program bi morali vpeljati že v prve razrede osnovne šole, če ne želimo vzgajati hlapcev!«

Kljub temu pa se še vedno najdejo posamezniki, ki se jim zdi finančno izobraževanje nesmiselno, celo sramotno. »Me sploh ne zanima imeti takega predmeta ali krožka. Najboljše, da s takimi idiotizmi začnete že v vrtcu in ljudi spremenite v popolne materialiste oziroma še boljše (žalostno) kapitaliste. Sramota!« se je glasil – k sreči skoraj edini – negativen odziv. Verjamemo, ne le upamo, da podobno ne razmišlja veliko ljudi.

V znanju je moč! Pa vendar naj za konec opozorimo še na nekaj: vse finančno znanje tega sveta nas ne bo obvarovalo pred finančnim zlomom, če ga ne bomo znali pospremiti z ustreznim vedenjem, o katerem je še veliko manj govora kot o možnih oblikah varčevanja in vlaganja. Sem zanesljivo sodijo potrpežljivost, varčnost, umirjenost v pričakovanjih, razumevanje dolgoročnih ciljev in podobno. Kot dokaz za to naj nam služijo primeri med izbruhom finančne krize; številni finančni opeharjenci, ki so povsem obubožali, so imeli nadpovprečno veliko finančnega znanja. Številni so bili celo zaposleni v finančni industriji. A niso imeli tistega, česar jim nobeno finančno izobraževanje ne more dati – sposobnosti nadziranja svojih čustev, pohlepa in brezglavih vzorcev zapravljanja.

DOBRO SE POZANIMAJTE, V KATERI BANKI BOSTE NAJVEČ PRIVARČEVALI SPLAČA SE!

Mladi in denar na spletu

Za mlade, starše in učitelje smo pripravili tudi spletno stran Mladi in denar (<http://mojefinance.finance.si/mladi>). Tam lahko najdete podrobnejše informacije o finančnem opismenjevanju mladih, priročnik za učitelje, predstavljeni so avtorji priročnika, ki bodo izobraževali učitelje, ter prijavnica za šole. Na spletu bomo poleg člankov iz revije Moje finance na začetku prihodnjega leta začeli objavljati še dodatne vsebine s področja osebnih financ, spremljali bomo aktualne dogodke, ki vplivajo na denarnice posameznikov, objavljali reportaže s terena s slikami in videoposnetki, zanimive intervjuje z znanimi Slovenci in še in še. Zveste obiskovalce naše spletne strani bomo tudi nagrajevali. Nagrade si bodo dijaki in učenci lahko prislužili z odgovori na vprašanja ali uganke, imeli bomo natečaje za mlade in podobno. Za dodatna vprašanja in pojasnila pa boste s klikom na Vprašajte Matjaža in Marjo dobili odgovore iz uredništva Mojih financ.

Finance me ne zanimajo.

Vendar se verjetno tudi konec meseca pogosto sprašujete, kam je izpuhtel denar in težko ugotovite, kako bi lahko kaj privarčevali. Svojo porabo lahko spremljate prek bančnih izpiskov, še bolj pregledno pa lahko to delate prek NLB Klik v poglavju Moj proračun. Če ga še ne uporabljate, lahko NLB Klik naročite na www.nlb.si/klik-narocilo.

NLB